

Клименко Л.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту
Уманського національного університету садівництва

Длугоборська Л.В.

викладач кафедри менеджменту
Уманського національного університету садівництва

МЕХАНІЗМ СТИМУЛЮВАННЯ ІМПОРТОЗАМІННОГО ВИРОБНИЦТВА В АГРАРНІЙ СФЕРІ

У статті на підставі ретроспективного аналізу висвітлено економічну сутність імпортозаміщення. Проаналізовано особливості зовнішньоторговельної діяльності, зокрема імпортних операцій аграрної продукції в умовах відкритості економіки, визначено рівень імпортозалежності національного виробництва за товарною номенклатурою. Узагальнивши міжнародний досвід застосування політики протекціонізму, автори виокремили основні фактори захисту від імпорту товарів в умовах глобалізації. В контексті подолання структурних дисбалансів у виробництві сільськогосподарської продукції та зовнішній торгівлі України запропоновано концепцію імпортозаміщення. Серед інструментів механізму імпортозамісного виробництва виділено стимулювання споживання вітчизняної аграрної продукції, розширення обсягу й асортименту конкурентоздатних товарів на внутрішньому та зовнішньому ринках, формування відповідної фіскальної та кредитно-фінансової системи.

Ключові слова: імпортозаміщення, імпортозалежність, зовнішня торгівля, управління імпортними операціями, зовнішньоторговельна політика, аграрне виробництво, економічний механізм.

В статті на основі ретроспективного аналізу раскрыта экономическая сущность импортозамещения. Проанализированы особенности внешнеторговой деятельности, в частности импортных операций аграрной продукции в условиях открытости экономики, определен уровень импортозависимости национального производства по товарной номенклатуре. Обобщив международный опыт применения политики протекционизма, авторы выделили основные факторы защиты от импорта товаров в условиях глобализации. В контексте преодоления структурных дисбалансов в производстве сельскохозяйственной продукции и внешней торговли Украины предложена концепция импортозамещения. Среди инструментов механизма импортозамещающего производства выделены стимулирование потребления отечественной аграрной продукции, расширение объема и ассортимента конкурентоспособных товаров на внутреннем и внешнем рынках, формирование соответствующей фискальной и кредитно-финансовой системы.

Ключевые слова: импортозамещение, импортозависимость, внешняя торговля, управление импортными операциями, внешнеторговая политика, аграрное производство, экономический механизм.

On the basis of a retrospective analysis, the economic essence of import substitution is highlighted. The peculiarities of foreign trade activity, in particular import operations of agrarian products in the conditions of openness of the economy are analyzed, and the level of import dependence of national products according to the product nomenclature is determined. Summarizing the international experience of application of protectionist policy, the main factors of protection against import of goods in the conditions of globalization are singled out. In the context of overcoming structural imbalances in the production of agricultural products and foreign trade of Ukraine, the concept of import substitution is proposed. Among the instruments of the mechanism of import-substitution production is the stimulation of consumption of domestic agricultural products; expansion of the volume and range of competitive goods in the domestic and foreign markets, the formation of the appropriate fiscal and credit and financial system.

Keywords: import substitution, import dependence, foreign trade, import operations management, foreign trade policy, agrarian production, economic mechanism.

Постановка проблеми. Світова фінансово-економічна криза поглибила структурні дисбаланси у виробництві аграрної продукції переважно в країнах з відкритою економікою та обумовила дефіцит зовнішньоторговельного балансу. Дестабілізуючого впливу зазнала також вітчизняна економіка. Адже протягом останніх років в Україні спостерігається імпортна спрямованість товарообміну, яка обумовлює пасивне сальдо зовнішньоторговельної діяльності та боргове нарощення споживчого попиту, посилюється імпортозалежність навіть у номенклатурі товару, за яким Україна була донедавна нето-експортером. У зв'язку з цим формування концепції імпортозаміщення та підбір оптимальних інструментів механізму стимулювання імпортозамінного виробництва (особливо в умовах євроінтеграційних процесів) набувають особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичні основи дослідження імпортозаміщення сформовано переважно іноземними фахівцями, такими як В. Гацько, Р. Пребіш, Е. Назарчук, П. Кадочников, Д. Зайцев, Я. Жаліло. Проблематику зовнішньоторговельної діяльності в аграрній сфері досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені, такі як М. Кваша, В. Власов, В. Барановська, М. Зубець, С. Пазізіна, В. Кривоус, О. Федірко.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Зважаючи на наявність значного наукового доробку в економічній літературі, вважаємо, що питання розвитку імпортозаміщення в умовах відкритості національної економіки та лібералізації зовнішньоторговельних відносин потребує удосконаленого теоретико-практичного підходу.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). У подальших наукових дослідженнях доцільно вдосконалювати теоретичне обґрунтування взаємозв'язку між імпортозаміщенням і зовнішньою торгівлею та комплексне оцінювання процесів імпортозалежності і невизначеності функціонування аграрних формувань в умовах євроінтеграції, а також розробити концептуальні засади оптимізації структурних показників виробництва та зовнішньої торгівлі в умовах відкритої економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна світова індустрія функціонує в умовах посилення глобалізаційних процесів, які виявляються у формі тотальної взаємозалежності та взаємовпливу національної економіки

та процесів у світовому господарстві. Сучасна відкритість національної економіки обумовлює поглиблення та розширення різноманітних взаємозв'язків вітчизняних товаровиробників з підприємствами світового простору. Проте неузгодженість системи виробництва сільськогосподарської продукції та потреб внутрішнього ринку призводить до нераціональної структури зовнішньої торгівлі, яка обумовлена збільшенням лівової частки імпорتنих товарів та нарощуванням імпортозалежності національної економіки країни.

В економічній літературі зустрічаються досить різноманітні трактування сутності «імпортозаміщення». П. Кадочников зазначає, що під імпортозаміщенням слід розуміти збільшення обсягів виробництва та внутрішнього споживання товарів вітчизняного походження за поступового зниження споживання імпорتنих товарів [7, с. 105].

Д. Зайцев імпортозаміщення трактує як відносне зменшення або призупинення ввезення з-за кордону певного товару у зв'язку з організацією виробництва аналогічного товару на території цієї країни [3, с. 280].

Я. Жаліло та В. Гацько [2] сутність імпортозаміщення ототожнюють із політикою, спрямованою на мінімізацію попиту національної економіки щодо певних видів товарів зарубіжного походження на користь збільшення частки реалізації та споживання товарів внутрішнього виробництва.

Вагомість доцільності підвищення якісних характеристик імпорتنих замінників національними товарами відображена в науковій праці Е. Назарчука. На його думку, імпортозамінна продукція – це продукція вітчизняних товаровиробників аграрної сфери, яка завдяки більш привабливим споживчим властивостям витісняє з ринку імпортні аналоги [9, с. 50].

Отже, загалом сутність імпортозаміщення полягає у субституції імпорتنих товарів вітчизняною продукцією. Саме тому трактування науковців дають можливість абстрагуватися від конкретних інструментів забезпечення національного ринку продукцією вітчизняних товаровиробників, а також оперувати структурними змінами імпорту на користь товарів національного виробництва. Для аграрного сектору економіки під імпортозаміщенням слід розуміти процес нарощування національного виробництва конкурентоспроможних видів сільськогосподарської продукції з метою витіснення

імпортних поставок особливо неякісних видів товарів. Цей процес потребує відповідної сприятливої державної політики згідно з потребами внутрішнього ринку та стимулювання експорт-орієнтованого виробництва продукції з високою доданою вартістю для регулювання платіжного балансу країни.

Гносеологія імпортозаміщення формувалась на основі теорії торгівлі. Політична імплементація імпортозаміщення знайшла відображення у меркантилістській теорії XVI – XVIII ст., представники якої широко відстоювали переваги національного виробництва та імпортозаміщення для національної економіки та вважали, що джерелом багатства є сфера обігу, а не сфера виробництва [4].

Згідно з Р. Пребішем, наукові погляди якого сформовані в моделі Зінгера–Пребіша, основною метою імпортозаміщення є не усунення торгівлі, а піднесення її до вищого рівня експорту товарів доданої вартості, які не так чутливі до економічних коливань, як сировинні ресурси. Основою його вчення була гіпотеза про те, що у довгостроковій перспективі цінова політика відносно експортних товарів сировинного характеру буде зменшуватись, тоді як ціни на

імпортовані готові промислові вироби будуть динамічним чином зростати [15]. Ця теорія практично відображає сучасні умови функціонування вітчизняних аграрних формувань в умовах відкритості економіки. Тобто протягом останніх років посилюється проблематика у співвідношенні експортних цін на сировинну продукцію аграрного сектору економіки на користь імпорتنих цін виготовлених товарів. Така ситуація обумовлює погіршення умов міжнародної співпраці та ефективності функціонування вітчизняних товаровиробників на світовому ринку.

Оцінка динамічних змін обсягів ВВП, експорту та імпорту товарної номенклатури протягом п'ятнадцяти років (2003–2017 рр.) демонструє позитивні та негативні тенденції з огляду на дисбаланси розвитку світової та вітчизняної економіки (рис. 1).

Так, протягом 2003–2008 рр. спостерігається полого позитивна динаміка траєкторії руху обсягів номінального ВВП, аналогічна ситуація спостерігається і в структурних зрушеннях щодо експорту та імпорту товарів. Найбільших змін ці показники зазнали у 2009 р., що значною мірою зумовлене загостренням глобальної депресії та фінансової кризи, а також у 2015 р.,

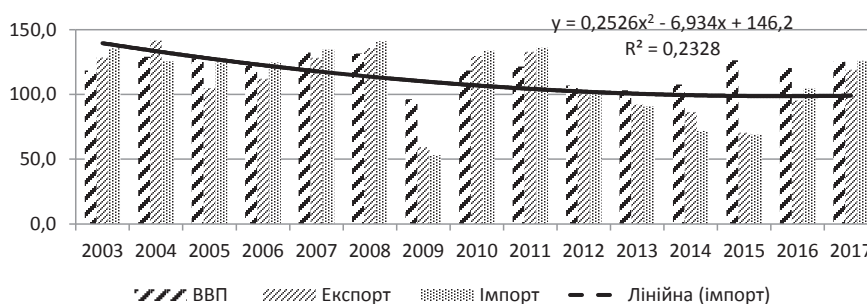

Рис. 1. Динаміка ВВП та показників зовнішньої торгівлі України за 2003–2017 рр., % до попереднього року [5]

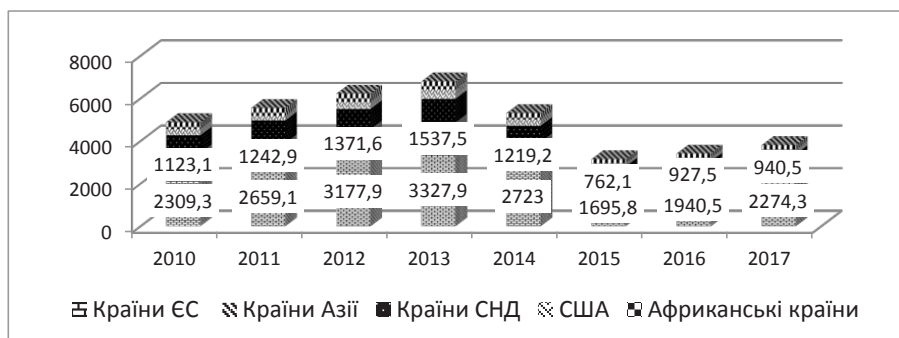

Рис. 2. Динаміка імпорتنих операцій сільськогосподарською продукцією за географічним структуруванням у 2010–2017 рр., млн. дол. США [5]

що обумовлене військовим станом і розривом міжнародних зв'язків із традиційними контрагентами та налагодженням співпраці згідно з Євроінтеграційним вектором розвитку економіки України. Водночас із 2009 р. спостерігаються зменшення експортних поставок продукції та динамічне збільшення імпорتنих операцій.

У 2017 р. лівову частку імпорتنих операцій до України здійснювали Росія (14,5%), Китай (11,4%), Німеччина (11%), Польща (7,0%), Білорусь (6,5%), США (5,1%). Дещо менші лідируючі позиції в імпорті товарів належать Швейцарії, Італії, Франції, Туреччині та Угорщині.

Географічна структура імпорту сільськогосподарської продукції протягом 2010–2017 рр. визначається переважно співпрацею з країнами ЄС, Азії та СНД, проте має структуровані зміни відповідно до євроінтеграційного вектору розвитку економіки України (рис. 2).

У товарній номенклатурі імпорту сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки у 2017 р. переважали готові харчові продукти (3,9%), продукти рослинного походження (2,8%), живі тварини та продукти тваринного походження (1,5%) (рис. 3).

Протягом 2015–2017 рр. спостерігається тенденція нарощування частки імпорту продукції тваринництва (табл. 1) та рослинництва, а також продуктів харчування, тоді як експорт за

цими товарними позиціями зменшився у зв'язку з невідповідністю вітчизняної продукції міжнародним стандартам якості.

Внаслідок скорочення вітчизняного виробництва м'ясної продукції та наявного потенційного попиту на неї в Україні сформувалась стійка імпортна залежність від поставок м'яса з-за кордону, а особливо м'яса свинини та птиці [6].

Досить високі рівні імпортозалежності спостерігаються також за такими товарними позиціями, як молокопродукція (7,4%), риба і ракоподібні (8,4), цукор (9,3), плоди та ягоди (12,3%) [5].

Факторами нарощування імпортозалежності в аграрній сфері економіки є невідповідність вітчизняної продукції міжнародним стандартам якості; недосконалість селекційно-племінної діяльності у галузі тваринництва; прогалини у законодавчій сфері щодо оформлення експортно-імпорتنих операцій на сільськогосподарську продукцію, бюрократичність системи під час формування експортного потенціалу аграрних формувань, невідповідність виробничої та збутової інфраструктури, відсутність чіткого контролю щодо переміщення аграрної продукції в країні, високі кредитні ставки стосовно оновлення матеріально-технічної бази та впровадження інноваційних технологій у виробництво продукції [8, с. 103].

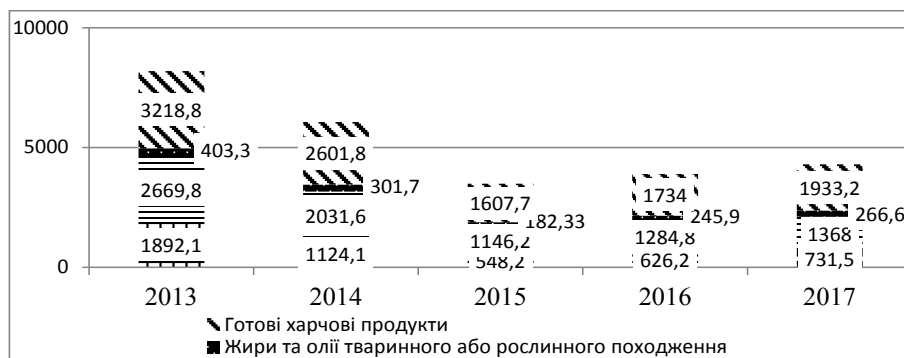

Рис. 3. Динаміка імпортних операцій сільськогосподарською продукцією та продукцією їх переробки у 2013–2017 рр., млн. дол. США [5]

Таблиця 1
Динаміка виробництва та реалізації м'яса на внутрішньому та зовнішньому ринках,
тис. т [5]

Показники	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Виробництво	2 192,5	2 169,3	2 136,1	2 147,5	2 160,5
Імпорт	275,8	107,3	70,1	91,7	131,0
Експорт	182,4	214,1	231,5	290,8	333,6
Фонд споживання	2 232,8	2 012,9	1 879,6	1 896,6	1 918,5
Індекс імпортозалежності, %	12,07	5,20	3,55	4,71	6,69

Проведені оцінки зовнішньоторговельної діяльності національного аграрного сектору економіки свідчать про необхідність розширення внутрішнього ринку конкурентоздатною на міжнародному ринку сільськогосподарською продукцією вітчизняного виробництва, розвитку експортного потенціалу аграрних формувань, відповідно, скорочення імпорту за рахунок імпортозаміщення аналогічними видами національної продукції.

Оцінювання світового досвіду підтверджує, що більшість країн, що розвиваються, та країн із трансформаційною економікою для подолання імпортозалежності впроваджувала політику імпортозаміщення [13].

Як свідчить досвід, більш успішним імпортозаміщення є у країнах з високим рівнем доходів та великою кількістю населення, що обумовлює значну купівельну спроможність та досить високий попит. У процесі індустріалізації найбільш ефективною була політика імпортозаміщення у країнах Латинської Америки, а особливо в Аргентині, Бразилії, Мексиці. Ці країни широко використовували протекціоністську політику з безпосередньою підтримкою національного виробництва. Згідно з їх досвідом основою концепції імпортозаміщення у країнах з низькими споживчим попитом є залучення інвестицій у виробництво дешевих споживчих товарів, які окупуються швидше, ніж капіталомісткі сектори економіки [10].

Урядові структури країни Південно-Східної Азії також здійснювали пошук оптимальних шляхів реалізації стратегії імпортозаміщення. Їх політика захисту від ввезення іноземних товарів на початкових етапах формувалась на основі протекціоністських заходів із застосуванням низки торговельних бар'єрів (Південна Корея, Тайвань), субсидій та інвестицій в експортоорієнтовані галузі (країни Східної Азії). Такий акцент на експортні ринки дав їм змогу створити конкурентоспроможну промисловість [10, с. 132].

Політика імпортозаміщення характерна і для країн США та ЄС, які для захисту внутрішнього ринку вживають технічних, санітарних та фітосанітарних заходів. Зокрема, у Польщі діє система обов'язкової сертифікації згідно зі стандартами та нормами ЄС, що є концептуальним бар'єром щодо імпорту товарів [11].

З огляду на наявний стан імпортозалежності в аграрній сфері економіки України слід застосовувати концепцію конкурентного розвитку.

Ця концепція імпортозаміщення передбачає підвищення продуктивності та ефективності використання наявного ресурсного та експортного потенціалу продукції, а особливо з високою доданою вартістю; постійний моніторинг світового досвіду та максимальне освоєння інноваційних технологій щодо виробництва високоякісної конкурентоздатної продукції; освоєння нових сегментів внутрішнього та зовнішнього ринків, а також розширення кола зарубіжних контрагентів; мінімізацію обсягів ввезеного товару, оптимізацію виробництва продукції, за якою досягнуто критичної межі імпорту.

Згідно з висновками науковців щодо впровадження традиційних статистичних моделей розвитку торговельної політики сформувався твердження, що для досягнення економічного розвитку необхідна політика стимулювання експорту, однак одним із найбільш ефективних шляхів її досягнення є лібералізація імпорту [14].

Проаналізувавши дію політики лібералізації торговельних режимів, яка діє і на території України після вступу в СОТ, маємо сумнів щодо тверджень стосовно її ефективності для вітчизняної економіки. Адже політика лібералізації зовнішньої торгівлі обумовлює зростання залежності країни від кон'юнктури світових ринків і може зменшувати можливості розвитку їх власного виробництва. Особливо гостро вплив лібералізації зовнішньої торгівлі в аграрному секторі економіки відчули виробники м'ясної, кисломолочної та плодоовочевої продукції [1].

Отже, орієнтиром формування ефективного механізму імпортозаміщення має бути стратегія стимулювання виробництва та експорту конкурентоспроможних замінників імпорту.

Структурною складовою механізму стимулювання імпортозаміщення є також застосування системи захисту національних галузей, яка передбачає мотивацію щодо вдосконалення ринкових механізмів, які в умовах інституційної недорозвиненості будуть забезпечувати оптимальну акумуляцію або передислокацію наявних ресурсів у напрямі потенційно конкурентоздатних виробництв аграрної сфери. Це сприятиме підвищенню рівня прибутковості національних галузей та залученню довгострокових інвестицій.

Необхідно також розширити розробку програм імпортозаміщення на регіональному і галузевому рівнях. При цьому розвиток регіонального виробництва повинен враховувати

його економічну доцільність, ресурсні та виробничі можливості України.

Механізм стимулювання імпортозаміщення слід формувати на основі взаємопов'язаних елементів, які передбачають забезпечення національного виробництва виробничими та фінансовими ресурсами інноваційною інфраструктурою, формуванням сприятливого інвестиційного клімату, кластеризацією та розвитком середнього і малого аграрного бізнесу, відповідної нормативно-законодавчої бази щодо розвитку сучасних форм міжнародного співробітництва.

Для посилення дії механізму стимулювання виробництва заміників імпорту необхідно оптимізувати виробничу та логістичну інфраструктуру. Адже виробничі потужності ринку овочів, фруктів залежать не лише від потенційного обсягу власного виробництва, але й від потенціалу складського комплексу.

Серед економічних інструментів механізму стимулювання імпортозаміщення слід виокремити інноваційно-інвестиційні, податкові, фінансово-кредитні пільги для товаровиробників які застосовують ресурсозберігаючі технології на виробництві. У сфері пріоритетних виробництв або в рамках закупівлі сучасних технологій перевагу слід віддавати системі пільгового кредитування (з компенсацією різниці банкам за рахунок державного бюджету) [12, с. 34].

Висновки. Отже, механізм стимулювання імпортозаміщення, передбачає залучення структурних інструментів виробничо-промислової, фіскальної, грошово-кредитної та зовнішньоторговельної політики. Виробничо-промислова політика спрямована на стимулювання імпортозамінного виробництва та нарощування виробничих потужностей з використанням сучасних ресурсозберігаючих технологій відповідно до міжнародних стандартів якості. Вдосконалення фіскальної політики передбачає запровадження пільгового оподаткування прибутку, що реінвестується в модернізацію основних фондів аграрних підприємств; тимчасового пільгового оподаткування виробництва імпортозамінної продукції на інноваційній основі. Інструменти грошово-кредитної політики механізму імпортозаміщення спрямовані на зниження кредитних ставок під час надання товаровиробникам, які спеціалізуються на виробництві заміників імпорту, із застосуванням механізму державних гарантій та формуванням стабільності валютних курсів.

Бібліографічний список:

1. Горбаль В. Інноваційні основи імпортозаміщення. URL: <http://blogs.pravda.com.ua>.
2. Жаліло Я., Гацько В. Проблеми формування сучасних засад політики імпортозаміщення в Україні. Економічна політика. URL: <http://www.niisp.org>.
3. Зайцев А. Попала ли Россия в критическую зависимость от импорта? Россия в окружающем мире: анализ. ежегодник / отв. ред. Н. Морфенин. Москва: изд-во МНЭПУ, 1999. 324 с.
4. Кваша С., Власов В. Зміни у тенденціях глобальної торгівлі в напрямках регіональної інтеграції. Економіка АПК. 2014. № 7. С. 133–142.
5. Зовнішньоекономічна діяльність // Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Зубець М., Гусева І. Стратегія розвитку м'ясного скотарства в Україні у контексті національної продовольчої безпеки. Аграрна наука. Київ: Наука, 2005. 176 с.
7. Кадочников П. Анализ импортозамещения в России после кризиса 1998 года. Научные труды. 2006. № 95. 148 с.
8. Мазаракі А., Корольчук О. Економічна безпека України в умовах глобалізаційних викликів: моногр. Київ: НІСД, 2010. 717 с.
9. Назарчук Е., Волкодавова Е. Импортозамещение как резерв повышения эффективности деятельности промышленного предприятия и источник устойчивого развития отраслей экономики. Вестник Самарского государственного экономического университета. 2007. № 5 (31). С. 49–51.
10. Пазізіна С. Досвід подолання імпортозалежності в країнах, що розвиваються: ретроспективний аспект. Глобалізаційні світоцивілізаційні процеси та економічна політика європейських країн, що розвиваються: зб. тез доповідей міжнар. наук.-практ. конф. Тернопіль, 2010. С. 130–133.
11. Солодковський Ю., Олефіренко В. Нетарифний протекціонізм на сучасному етапі розвитку міжнародної торгівлі. Економічні науки. 2011. Вип. 8 (29). Ч. 4. С. 135–142.
12. Сотник І. Про макроекономічні наслідки ресурсозбереження. Економіка України. 2009. Вип. 10. С. 27–35.
13. Федірко О., Клименко І., Ус І. Щодо першочергових заходів зовнішньоторговельної політики в контексті структурних трансформацій зовнішньої торгівлі України після вступу до СОТ: аналіт. Записка. URL: <http://www.niss.gov.ua>.
14. Greenaway D., Milner C.R. True Protection – Concepts and Their Role in Evaluating Trade Policies in LDCs. Journal of Development Studies. 1987. № 23 (2). P. 200–219.

15. Hirschman A.O. The Strategy of Economic Development. New Haven: Yale University Press, 1960. 217 p.

References:

1. Horbal B. (2011), "Eget porttitor import superposuit basibus", *Ucraina Pravda*, available at: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/gorbal/4e772b8516220>.
2. Zhalilo J., Hatsko V. (2015), "Problems of formation of modern principles of import substitution policy in Ukraine", *Economic policy*, available at: <http://www.niisp.org>.
3. Zaitsev A. (1999), "Has Russia fallen into a critical dependence on imports?", *Russia in the Surrounding World: Analit. Yearbook*, M: MNEPU Publishing House, 324 p.
4. Kvasha M., Vlasov V. (2014), "Changes in the trends of global trade in the directions of regional integration", *Economy of agroindustrial complex*, no. 7, pp. 133–142.
5. "Foreign economic activity. State Statistics Service of Ukraine", (2017), available at: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zd/e_iovt/arh_iovt2018.htm.
6. Zubets M., Gusev I. (2005), "Strategy of development of meat cattle breeding in Ukraine in the context of national food security", *Agrarian science*. K.: Nauka, 176 p.
7. Kadochnikov A. (2006), "Analysis of import substitution in Russia after the crisis of 1998" *Scientific works*. no. 95, 148 p.
8. Mazarakis A., Korolchuk E. (2010), "Economic security of Ukraine in the context of globalization challenges": monogr. K.: NISS, 717 p.
9. Nazkruchuk E., Volkodavova E. (2007), "Importation substitution as a reserve for increasing the efficiency of the industrial enterprise and a source of sustainable development of the branches of economy", *Bulletin of the Samara State Economic University*, no. 5 (31), pp. 49–51.
10. Pazizina C. (2010), "Experience in overcoming import dependence in developing countries: a retrospective aspect", *Globalizational world-civilizational processes and economic policy of the developing countries of Europe: Sob. Abstracts of international reports. science-practice conf*, Ternopil, pp. 130–133.
11. Solodkovskyy Yu., Olefirenko V. (2011), "Non-tariff protectionism at the present stage of international trade development", *Economic sciences*. Vip, 8 (29), P. 4, pp. 135–142.
12. Sotnik I. (2009), "About the Macroeconomic Consequences of Resource Conservation", *Economy of Ukraine*, Vip. 10, pp. 27–35.
13. Fedirko A., Klimenko I., Us. I. (2017), "On Priority Measures of Foreign Trade Policy in the Context of Structural Transformations of Ukraine's Foreign Trade after joining the WTO: Analytical. Note", available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/622>.
14. Greenaway D., Milner C.R. (1987), "True Protection – Concepts and Their Role in Evaluating Trade Policies in LDCs", *Journal of Development Studies*, no. 23(2), pp. 200–219.
15. Hirschman A.O. (1960), "The Strategy of Economic Development". New Haven: Yale University Press, 217 p.

Klimenko L.V.

Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Management,
Uman National University of Horticulture

Dluhoborska L.V.

Lecturer at Department of Management,
Uman National University of Horticulture

INCENTIVE MECHANISM FOR IMPORT-SUBSTITUTING PRODUCTION IN THE AGRARIAN SPHERE

The main objective of the article is to develop a mechanism for stimulating import substitution in the context of overcoming the structural imbalances of production and foreign trade turnover in the agrarian sector of Ukraine.

The theoretical and methodological principles of import substitution are substantiated and economic character of import dependence of national production is investigated.

On the basis of the generalization of scientific interpretations, further development of the interpretation of “import substitution” has been obtained. Its essence is that in the agricultural sector of the economy under the import substitution, it is necessary to understand the process of increasing the national production of competitive agricultural products in order to suppress the import supplies of especially poor-quality types of goods.

It is proved that import substitution is based not only on classical but also on the latest theories, in which the effect of the scale of production and savings on transaction costs is the main factor in the organization of import-substituting production.

The peculiarities of foreign trade activity, in particular, import operations of agrarian products in the conditions of openness of the economy are analysed, and the level of import dependence of national products according to the product nomenclature is determined.

The conducted analysis showed that the commodity structure of imports is dominated by high-tech goods and goods of final consumption, and in exports – raw materials and semi-finished products. Summarizing the international experience of applying protectionism policy, the main problems associated with the implementation of the policy of import substitution in open economies are singled out. These include: the inefficient country’s specialization, the openness of the economy, the excessive rapid liberalization of international trade, the limited flow of capital for most transition economies, and the growing influence of international organizations that significantly limit the scope of the application of the import substitution policy. The study focuses on the development of the production of innovative import-substituting products. It is noted that the production of high-tech import substitutes is possible due to the country’s participation in transnational production.

Taking into account the research problems, the concept of competitive development has been formed, which outlines the increase of productivity and efficiency of the use of available resource and export potential of products, especially with high added value; constant monitoring of world experience, and the maximum development of innovative technologies for the production of high-quality, competitive products; the development of new segments of the domestic and foreign markets and the expansion of the circle of foreign counterparties; minimizing volumes of imported goods and optimizing production, which has reached the critical import limit.

In order to protect the domestic market and low-quality imports, it is necessary to actively use the protectionist measures envisaged by the WTO and the EU.

The mechanism of stimulation of import-substituting products, which includes the improvement of production, innovation infrastructure, modernization and diversification of production, is also proposed; formation of an attractive investment climate; optimization of regulatory and legislative support, formation of licensing system, certification, technical, phytosanitary, ecological, compensatory measures in accordance with international standards.